

УДК 373.6:62

Ребенок В.М.

АНАЛІЗ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ 5-9 КЛАСІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

У статті розглядаються, зміст і компоненти технологічної підготовки учнів загальноосвітньої школи. Зроблений аналіз факторів і розкрито завдання, які виникають перед школярами в процесі технологічної підготовки.

Ключові слова: трудова підготовка, технологічний процес, технологічна підготовка технологічні знання, технологічні уміння, технологічно важливі якості особистості.

Сучасна людина живе в умовах, коли йде в минуле індустріальний етап суспільно прогресу з його екстенсивною технократичною ідеологією: досягнення мети будь-яким засобами. Новий - технологічний етап встановлює пріоритет способу виробництва н його результатами. У наші дні технологія проникає в усі сфери життя - від промислово

і сільського господарства до медицини та педагогіки, дозвілля та управління.

Створення обчислювальних машин зумовило виникнення інформаційного світу та високих наукових технологій. Різко збільшився об'єм інформації, використовуваної людиною. Інформаційна революція останніх десятиліть, що перетворила світ на єдиний інформаційний простір, є одним з найглибших переходів за всю історію людства.

Тому, учнів основної школи треба готувати до праці в нових умовах ринкової економіки та провідної ролі технологій всіх сфер діяльності забезпечуючи їхню можливість опанувати інваріативні способи і засоби технологічного процесу.

Проблему підготовки школярів в процесі трудового навчання, на різних етапах розвитку загальноосвітньої школи досліджували вчені-педагоги: К.Ш. Ахіярова, А.Ф. Ахматова, А.А. Васильєва, Ю.П. Вітрова, А.С. Гаязова, М.І. Гарипова, Л.Ю. Гордіна, А.Я. Журкіна, С.В. Сальцевий, В.Д. Симоненко, Р.З. Тагарієва, І.Д. Чернищенко.

Мета статті - проаналізувати особливості та проблеми, що виникають перед загальноосвітньою школою в системі технологічної підготовки учнів 5-9 класів.

Сьогодні відчувається деяке послаблення ролі трудової підготовки в школі та професійної орієнтації учнів. Примітивний характер праці визначає негативне відношення до нього учнів. У таких школах мляво прищеплюються учням нові форми організації праці, які стимулюють їх активність, адекватний дух ринкових відношень, що дозволяє їм на практиці залучатися до роботи в сфері високих технологій.

На думку В.К. Сидоренка, мова йде про стрімку переорієнтацію ціннісних орієнтирів у суспільстві, продовження перебудови системи суспільного виробництва, що відображається відповідними змінами на ринку праці. Закономірною реакцією на необхідність переорієнтації й оновлення звичної системи трудового навчання учнів загальноосвітніх шкіл [1, с. 42].

Тому стає цілком очевидною невідповідність між традиційним змістом трудового навчання і потребами суспільного розвитку. Разом із тим звичні для багатьох поколінь уявлення про зміст уроків трудового навчання стають причиною відвертого принизливого ставлення до ролі і місця трудової підготовки в системі загальної середньої освіти. Причинами, що викликали незадоволення у суспільстві існуючою системою трудового навчання, слід вважати:

- 1) недостатню сформованість особистості учня до трудової Діяльності у нових соціально-економічних умовах;
- 2) відрив змісту трудової підготовки від потреб сучасного суспільства та ринку праці, недооцінку сучасних досягнень в галузі техніки і технологій;
- 3) надмірну спрямованість трудового навчання на виробниче середовище і зменшення інших життєво необхідних сфер господарчої діяльності, надання послуг соціального обслуговування тощо;
- 4) низьку інтелектуальну насиченість змісту предмета, що призвело до уповільнення саморозвитку учнів, а трудове навчання - до розряду другорядних у навчальному плані;
- 5) розрив, який посилюється від класу до класу, між системами загальноосвітньої і трудової підготовки і знецінення її в очах учнів та їхніх батьків;
- 6) відчуження учнів від процесу реалізації виготовленої ними продукції, що призвело до деформації розуміння цивілізованих соціально-економічних відносин і зсуву мотивації діяльності школярів [2, с. 2].

Отже, акценти в трудовій підготовці учнівської молоді повинні переміститися від фактично ремісничого навчання до формування та розвитку творчої ініціативи, творчого пошуку, інтелектуального наповнення всього змісту трудового навчання, створення

реальних умов для реалізації індивідуальних можливостей особистості кожного учня.

Нове бачення трудової підготовки школярів викликає необхідність виважено оцінити існуючі підходи та окреслити саме ті з них, які повинні стати основою для подальшого розвитку трудового навчання [1, с. 41].

Безумовно, система навчання трудової підготовки вимагає реформування, але дуже вдумливого і обережного, причому воно повинне випереджати реформи в інших сферах. В умовах гуманізації освіти стратегія і тактика трудової підготовки повинні визначатися з урахуванням особливостей та специфічних завдань навчально-виховного процесу як у сільських, так і в міських навчальних закладах. Вітчизняні дослідники Н.І. Бабкин, М.І. Гарипов, А.С. Гаязов, А.Я. Журкіна, В.Г. Коткоков, В.Х. Риндак, С.В. Сальцева, В.В. Сериков, Р.З. Тагарієв, Н.Ф. Хорошко, П.І. Чернецов, К.Ш. Ахіярова, С.Е. Матушкіна, Ю.К. Засильєва, В.А. Полякова, М.Н. Скаткін, Н.А. Томіна, Г.П. Блонський, С.Т. Шацький,

А. Н. Волковський, С.М. Рівес, М.Н. Шульман, Р.А. Гаустов, В.І. Горова, Л.М. Гукасова,

В. Н. Даванов, Н.М. Конишева, В.П. Кузнецов, І.Г. Майоровата, В.Г. Машиніст,

В.І. Романіна, Я.А. Рожнев, А.Е. Стахурский, Б.В. Тарасов, Н.Є. Цейтлін, а також за рубежом - Дж. Дьюї, Г.Р. Кершенштейнер, Р.Г. Штейнер розкривають необхідність побудови структури загальноосвітньої підготовки, яка могла б забезпечувати широку функціональну письменність і професійну мобільність особи.

Трудова підготовка в сучасній школі покликана вносити свій внесок до гармонізації особових устремлінь і здібностей людини відповідно до суспільних потреб та інтересів. Вона повинна бути спрямована на пізнання та оволодіння молодими людьми суспільних відносин, управління ними.

Трудова підготовка підростаючого покоління та молоді являє собою цілісний безперервний процес навчання та виховання, що спрямований на підготовку до трудового способу життя, формування практичної і етично-психологічної готовності до розумової та фізичної праці на загальне благо [3, с. 4].

Зміст технологічної підготовки, за словами П.Р. Атутова, визначається тим, що виникає важливість комплексного підходу до розв'язання проблем перетворювальної діяльності людини. Інакше кажучи, ведуче місце займає варіативна технологія, що передбачає отримання оптимального результату по всіх параметрах вирішуваної задачі. Хід науково-технічного прогресу зумовив, зокрема, виділення і розвиток проблемно-орієнтованих комплексних науково-технічних дисциплін (ергономіка, інформатика, інженерна екологія і т.д.). Оволодіння загальними й елементарними основами цієї галузі знань в принципі необхідні кожній освіченій людині. Саме вони і складають зміст технологічної підготовки [4, с. 211].

Суть технологічної підготовки за П.Р. Атутовим, М.А. Галаїзовою, В.І. Качневим, Б.А. Климовим, С.А. Косиловим, В.Г. Риндаком, Т.І. Шамовою, К.К. Платоновим, М.Н. Шульман, Р.А. Гаустов, В.І. Горова, Л.М. Гукасова, В.Н. Даванов, Н.М. Конишева, В.П. Кузнецов, І.Г. Майоровата, В.Г. Машиніст, В.І. Романіна, Я.А. Рожнев, виражається таким чином: «... це розвиток творчого мислення у школярів, підготовлених до практичної діяльності на основі формування в їх свідомості цілісної технологічної картини світу, де системно-утворюючим центром є людина».

Технологічна підготовка трактується, як елемент професійної освіти і засіб для його отримання. Вона може бути направлена на посилення наукових основ сучасної техніки і технології.

Особливістю технологічної підготовки є виконання практичних завдань, формування технологічних знань та умінь, навчання побудові технологічного процесу. Це відображено в роботах В.О. Магомедова, Ш.І. Рузієва, І.Д. Чечеля, А.Я. Журкіної,

В.А. Казакевича, О.А. Кожина, В.Д. Овечкина, В.Д. Симоненко та ін. Аналіз робіт вказаних авторів показує, що в них розглядається вплив політехнічних знань та умінь на технологічну підготовку старшокласників.

С.Я. Батишев вказує, що «технологічний процес - це сукупність дій, природничо-наукових і трудових, у результаті яких змінюється предмет праці (форми, стан, склад, положення)».

Держстандартом встановлено, що технологічний процес - це частина виробничого процесу, який містить цілеспрямовані дії і зміни визначення стану предмету праці. Професійне навчання охоплює знання по технологічних операціях уміння та навичок їх виконання. Основними компонентами, складовими основи технологічної підготовки учнів є: грамотне читання малюнків, ескізів та креслень виробів; читання і користування технологічними інструкціями, картами; визначення послідовності технологічних операцій; уміння підбирати інструменти та матеріали; дотримання правил безпеки праці; уміння застосовувати комп'ютерні методи розробки технологічного процесу; уміння користуватися спеціальною і довідковою літературою [5, с. 3].

Технологічна підготовка здійснюється на рівні ознайомлення учнів із загальними принципами всіх виробництв, створює теоретичну, практичну і психологічну базу для якісного опанування не якоїсь вузької спеціальності, а цілого спектра основних виробничих професій. Ознайомлення з кількома сферами трудової діяльності дає учням гзмоіу не лише здійснювати свідомий вибір професії, а й мати певні передумови для її можливої зміни впродовж всього життя. Таким чином, існування технологічної освіти школярів викликане дією двох факторів. Перший із них - це необхідність ознайомлення молоді з виробництвом як важливою стороною навколишнього світу. Другий - пов'язаний з дією закону переміни праці, що постійно ставить значну кількість працівників перед проблемою опанування нової професії внаслідок об'єктивних змін у структурі виробництва, притаманних економіці будь-якої країни, а також з причини втрати можливості окремої особи працювати за обраним фахом через безробіття, погіршення здоров'я, зміни місця проживання тощо [6, с. 119].

Проблемі технологічної підготовки учнів 5-9 класів загальноосвітніх шкіл не приділяється достатньої уваги, хоча окремі питання розглядаються у шкільних предметах. Причиною цього є відсутність педагогічної системи технологічної підготовки учнів 5-9 класів та відповідної підготовленості вчителів [7, с. 23].

Якщо розглядати основні завдання технологічної підготовки, то можна розділити їх на декілька видів:

- озброєння учнів технологічними знаннями;
- формування технологічних умінь і навичок;
- виховання технологічно важливих якостей особи.

Тепер розкриємо більш ширше поняття «технологічні знання», «технологічні уміння», «технологічно важливі якості» та «технологічна наука».

Технологічні знання - це результат процесу пізнання технологічного світу і його адекватне віддзеркалення в свідомості людини у вигляді понять, уявлень, думок і висновків. Необхідно знати базові технологічні поняття: технологія, технологічне середовище, технологічний процес, способи технологічної діяльності та ін. Крім того, вони повинні мати уявлення про прогресивні технології матеріального і духовного виробництва й основні форми життєдіяльності людини.

Технологічні уміння - це освоєні людиною способи перетвореної діяльності на основі придбаних наукових знань. До них відносяться уміння планувати свою діяльність, прогнозувати й оцінювати, самостійно здобувати необхідні знання, виконувати графічні

роботи, здійснювати дизайн-аналіз технологічного середовища.

Технологічно важливі якості особистості - це властивості людини, необхідні для успішного оволодіння перетворювальної діяльністю. До них можна віднести такі якості, як високий професіоналізм, заповзятливість, професійна мобільність, творча активність, висока відповідальність і дисциплінованість, потреба в постійному вдосконаленні своїх професійно-технологічних знань і умінь.

Таким чином, технологічна наука - це процес і результат творчого, активного надбання учнями технологічних знань, умінь, навиків і особових якостей з метою формування технологічної культури, діяльності на науковій основі [8, с. 4-5].

Таким чином, складні соціально-економічні процеси, які відбуваються в Україні становлять якісно нові вимоги до технологічної підготовки учнів загальноосвітніх закладів.

Якщо розглядати трудову підготовку учнів основної школи, то вона повинна переміститися від ремісничого навчання до розвитку творчої ініціативи, творчого пошуку, яка покликана вносити свій внесок до гармонізації особових здібностей людини відповідно до суспільних потреб. При технологічній підготовці відбувається комплексний перехід до розв'язання проблем та отримання оптимального результату даної задачі. Вирішення якої зумовить необхідність учням здобувати знання, вміння, які виражені практичними діями, мотивацією особистості та навичками і способами творчої діяльності.

Отже, учнів основної школи треба готувати до праці в нових умовах ринкової економіки та провідної ролі технологій всіх сфер діяльності забезпечуючи їхню можливість опанувати інваріативні способи і засоби технологічного процесу.

Можливість удосконалення та поглиблення технологічної підготовки учнів 5-9 класів, шляхом уведення спеціальної системи конструкторсько-технологічних задач на уроках трудового навчання.

Література:

1. Сидоренко В.К. Актуальні проблеми підготовки вчителів трудового навчання в світлі реформування світи в Україні. // Трудова підготовка в закладах освіти. - 2004,- №2.-С. 41-44.
2. Сидоренко В.К. Проектно-технологічний підхід як основа оновлення змісту трудового навчання школярів. // Трудова підготовка в закладах освіти. - 2004. - №1.-С. 2 - 4.
3. Тхоржевський Д.О. Про розробку державного стандарту освіти. // Трудова підготовка в закладах освіти. - 1998. - №3. - С. 4.
4. Атутов П.Р. Теоретические основы обучения технологии в школе. Книга для учителя. М.: РИЦ «Альфа» МГОПУ, 2000. - 342 с.
5. Исаева К.Р. Технологическая подготовка студентов с применением декоративно-прикладного искусства. // Сборник в журнале. - 2006. - №2. - С. 3 - 4.
6. Іродовська С.В. Формування професійного інтересу в учнів. // Педагогіка і психологія. - 1996. - № 3. - С. 118 - 124.
7. Самохін М.К. Технологічна підготовка учнів 5-9 класів у процесі вивчення обробки конструкційних матеріалів: Дис. канд. наук: 13.00.02 - Чернігів, - 2009. - 237 с.
8. Симоненко В.Д. Технологическое образование в школе: сущность, основные черты и пути развития. // Школа и производство. - 1999. - №5. - С. 3 - 5.

АНАЛИЗ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ УЧЕНИКОВ 5-9 КЛАССОВ
ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ШКОЛЫ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО ОБУЧЕНИЯ

В статье рассматриваются содержание и компоненты технологической подготовки учеников общеобразовательной школы. Сделан анализ факторов и раскрыто задание, которые возникают перед школьниками в процессе технологической подготовки.

Ключевые слова: трудовая подготовка, технологический процесс, технологическая подготовка, технологические знания, технологические умения, технологически важные качества личности.

Rebenok V.M.

ANALYSIS OF TECHNOLOGICAL PREPARATION OF PUPILS OF THE 5-9 FORMS OF GENERAL
EDUCATIONAL SCHOOL AT LESSONS OF LABOUR

In the article content and components of technological preparation of pupils of general educational school are examined. The analysis of factors is done and the task which arises before schoolchildren in the process of technological preparation is exposed.

Key words: labour preparation, technological process, technological preparation, technological knowledge, technological abilities.